

УДК 330.341

М. Г. Олієвська,

кандидат економічних наук, доцент кафедри економіки підприємства
Рівненського інституту ВНЗ Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»

ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЯ СТРАТЕГІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ

Анотація. У статті розроблено теоретичні та методологічні основи формування та реалізації стратегічного потенціалу регіону.

Annotation. The theoretical-methodological bases of forming and realization of strategic potential of region are developed in article.

Ключові слова: регіон, стратегічний потенціал, зовнішнє середовище, внутрішнє середовище, сталий регіональний розвиток.

Вступ

Для України входження у світове співтовариство на гідних умовах можливе, передусім, на основі формування ефективних, дієвих ринкових механізмів і відносин, забезпечення більшої відкритості, підвищення конкурентоспроможності національної економіки, активізації інвестиційно-інноваційної діяльності, забезпечення вирівнювання регіональних диспропорцій. А тому, шляхи подолання нерівності в соціально-економічному розвитку регіонів набувають все більшої актуальності в нинішніх умовах функціонування економіки України, а засоби управління стратегічним потенціалом регіонів потребують глибокого осмислення та дослідження.

Нині стало закономірним, те, що конкурентні переваги отримує той регіон, який сформував стратегічний потенціал та забезпечив його ефективне використання. Вочевидь, засобом забезпечення сталого регіонального розвитку є підготовка та впровадження стратегічних планів економічного розвитку та підвищення конкурентоспроможності регіонів України.

Аналіз останніх наукових досліджень.

Питання управління регіональним розвитком є предметом дослідження провідних науковців [1-7]. Аналізуючи їхні наукові доробки у сфері управління регіональним розвитком, нами виявлено, що економічний зміст стратегічного потенціалу описує К. Оксенюк, методологію визначення та оцінки фінансового потенціалу пропонує С. Шумська, а інвестиційний потенціал регіону та перспективи його активізації розглядає П. Мірошниченко.

Науковці стверджують, що для вирішення проблем стратегічного розвитку регіонів варто застосовувати нетрадиційні підходи та систематично здійснювати аналіз їх стратегічного потенціалу, тим самим визначити чи володіє регіон достатніми внутрішніми ресурсами, щоб скористатися зовнішніми можливостями.

Постановка завдання.

Метою наукового дослідження є формування теоретичних та прикладних рекомендацій щодо оцінки стратегічного потенціалу регіону. Для досягнення цієї мети треба проаналізувати можливості та загрози зовнішнього середовища, конкурентні переваги та слабкі сторони внутрішнього середовища, і визначити напрями розвитку регіону.

Результати.

Регіональні відмінності в соціально-економічному розвитку зумовлені як суб'єктивними, так і об'єктивними причинами. Відмінність в геополітичному розташуванні та місцеві природні ресурси, специфіка місцевого менталітету, рівень інфраструктурного забезпечення створюють об'єктивне підґрунтя для поглиблення диференціації соціально-економічного розвитку регіонів. Не варто забувати і про суб'єктивні передумови прогресивного розвитку або депресивного стану адміністративно-територіальних одиниць. Серед яких підприємницька активність населення, зміна потоків міграції, підтримка або протидія реформуванню, а також політика влади всіх рівнів щодо регіону.

Таким чином, диференціація показників соціально-економічного розвитку регіонів в межах країни – явище типове і закономірне, а пріоритетним завданням регіональної політики має стати вирівнювання диспропорцій та пошук засобів управління стратегічним потенціалом регіону.

Стратегічний потенціал регіону необхідно розглядати як сукупність потенційних можливостей та конкурентних переваг, які можуть бути використані для досягнення стратегії регіонального розвитку [5], а його основними складовими є логістично-транспортний, ресурсно-сировинний, виробничий, фінансовий, інноваційний, інвестиційний, людський, креативний та рекреаційний потенціал.

Очевидно, що є сенс шукати інструменти підвищення податкового потенціалу, тому що стійкий розвиток залежить від регіональної фінансової політики, тобто структура витраток місцевих бюджетів визначає обсяги їх майбутніх доходів [6, с. 92].

Слід зазначити, що доктор економічних наук В.І. Борейко пропонує забезпечити повну фінансову самостійність регіонів. На думку вченого, всі кошти від податкових надходжень необхідно переказувати до бюджетів найнижчого рівня (сіль, селищ, міст), а звідти, певний законодавчо закріплений відсоток – до бюджету районного рівня. Обласні бюджети слід формувати з відрахувань районів та міст обласного підпорядкування, а державний бюджет – з відрахувань областей. При цьому відсоток відрахувань повинна затверджувати рада вищого рівня терміном на п'ять років, протягом яких цей показник не може зростати [1, с. 15].

Проте, такі ресурси є обмеженими і варто шукати інші шляхи фінансування регіонального розвитку, зокрема розвивати інвестиційний потенціал регіону.

Ресурсну базу інвестиційного потенціалу і його призначення, що на практиці сприятиме вирішенню задач, спрямованих на активізацію використання такого потенціалу регіону у своїх роботах описує Мірошниченко П., і розглядає «інвестиційний потенціал регіону як сукупність інвестиційних ресурсів суб'єктів господарської діяльності, що формують комплексну інвестиційну базу відтворення господарчої і соціальної сфери життєдіяльності регіону та її розвитку на інноваційній основі з метою забезпечення стійкого економічного зростання [4, с. 14].

Важливим компонентом системи стратегічного потенціалу виступає маркетинговий потенціал, спрямований на забезпечення економічної та соціальної кон'юнктури регіону завдяки плануванню і реалізації ефективних регіональних маркетингових заходів для забезпечення конкурентоспроможності товарів, що виготовляються на території регіону на вітчизняному та світових ринках.

За рахунок розвитку та впровадження передових маркетингових технологій підвищиться ефективність діяльності підприємств регіону, що в свою чергу зумовить зростання доходів працівників, покращення умов праці та відпочинку, і забезпечить не лише інвестиційну привабливість регіону, а й залучення висококваліфікованої робочої сили.

Не варто також забувати про креативний потенціал регіону, який надає оцінку стану та якості освіти в регіоні та наукового потенціалу області. Стан освіти в регіоні, доступність її отримання, а, головне, її якість та відповідність світовим стандартам, обумовлюють формування людського капіталу, який останнім часом в науковій літературі виділено як основний ресурс розвитку господарської системи.

Таким чином, стратегічний потенціал становить не тільки фундамент самодостатності регіону як складової ланки економіки країни, але і формує ресурс забезпечення його інвестиційної привабливості та конкурентоспроможності на вітчизняному та світовому ринках.

З огляду на те, що регіон є частиною території країни, яка вирізняється економічними особливостями і характеризується їх єдністю, оцінимо стратегічний потенціал Рівненського регіону (таблиця 1).

Таблиця 1. Оцінка стратегічного потенціалу Рівненського регіону

Складові потенціалу	Зовнішнє середовище		Внутрішнє середовище		Напрямки розвитку
	Потенційні можливості	Загрози	Конкурентні переваги	Слабкі сторони	
Логістично-транспортний	Створення термінально-складської інфраструктури	Недосконалість законодавства	Вдале географічне положення регіону, дороги європейського значення, аеропорт	Скорочення обсягів вантажо- і пасажироперевезень	Розвиток термінально-складської інфраструктури, що відповідає світовим стандартам
Ресурсо-сировинний	Впровадження ресурсозберігаючих технологій	Нерозвинений ринок землі	Наявність унікальних корисних копалин (бурштин, камінь, торф)	Повільне оновлення виробничих потужностей	Програми забезпечення населення продуктами харчування місцевого виробництва
Виробничий	Налагодження ділових зв'язків, пошук партнерів	Погіршення кон'юнктури зовнішніх ринків	Розвиток інфраструктури підтримки підприємництва яка включає 170 установ та організацій	Повільне недостатній рівень освоєння нових видів конкурентоспроможної продукції	Формування міжрегіональних промислово-виробничих кластерів
Фінансовий	Розвиток бізнесових структур за рахунок різних джерел фінансування	Обмеженість доступу до кредитних ресурсів	Можливості залучення інвестиційних ресурсів	Протягом 2010 року збитково працювали 44% підприємств	Прозорість розподілу та мобілізація фінансових ресурсів
Інноваційний	Зростання попиту на інноваційну продукцію. Запровадження маркетингових технологій	Недофінансування наукових організацій	Достатній рівень наукового потенціалу	Зменшення кількості організацій та фахівців, що займаються наукою	Підвищення інноваційної активності підприємств. Розвиток регіонального маркетингу
Інвестиційний	Залучення іноземних інвестиційних ресурсів	Законодавчі обмеження	Визначено перелік стратегічно важливих інвестиційних проєктів	Уповільнення інвестиційної активності	Створення сприятливого інвестиційного клімату
Людський	Укріплення соціальної відповідальності бізнесу. Створення нових робочих місць	Поширення тіньової зайнятості	Позитивні показники природного, соціального та економічного руху населення	Низький рівень оплати праці (1960 грн.), заборгованість з її виплати	Розвиток соціальної інфраструктури
Креативний	Наявність економічно активного населення, яке здатне креативно мислити	Низький рівень фінансування освіти і науки	Наявність навчальних закладів різних рівнів, рівні можливості навчатися	Відтік наукових кадрів за межі регіону	Впровадження наукових розробок у виробництво
Рекреаційний	Високий рівень попиту на доступний відпочинок	Антропогенне навантаження на рекреаційні території	Унікальні природно-рекреаційні ресурси, історичні місця	Відсутність фінансових ресурсів	Розвиток «зеленого туризму», відновлення культурної спадщини

Складено автором на основі джерел [1-5].

Таким чином, для Рівненського регіону є характерним достатній рівень стратегічного потенціалу, а за умови його ефективного використання Рівненщина набуває конкурентних переваг.

Наступним кроком є визначення оперативних завдань для реалізації стратегічних напрямів сталого регіонального розвитку (таблиця 2).

Таблиця 2. Стратегічні напрями та оперативні завдання регіонального розвитку

Оперативні завдання	Заходи
Економічний розвиток	
Розвиток економічного потенціалу	Створення умов для ефективного використання економічного потенціалу
	Формування міжрегіональних промислово-виробничих кластерів

	Розвиток експортного потенціалу регіону
	Детінізація економіки
Ефективне використання сільськогосподарського потенціалу	Розвиток пріоритетних напрямків сільського господарства
	Покращення доступу с/г виробників до фінансових ресурсів
	Розвиток агрологістики
	Державне регулювання ціноутворення на сільськогосподарську продукцію, усунення диспаритету цін
	Широке застосування маркетингових підходів як на рівні держави, так і на рівні окремих підприємств
Розвиток туристичної індустрії з	Оцінка туристсько-рекреаційних ресурсів регіону (природних, культурно-історичних, соціальних та економічних умов)
	Застосування маркетингових засобів у галузі туризму
	Розвиток спортивного туризму
	Розвиток «зеленого туризму»
	Пропаганда сімейного відпочинку
Забезпечення міжрегіональної співпраці	Розвиток транспортної інфраструктури
	Розвиток співпраці між містами області для реалізації спільних інтересів
Соціальний розвиток	
Підвищення рівня та якості життя	Забезпечення доступності життєво необхідних послуг (медичних, освітніх, культурних)
	Раціоналізація режимів праці та відпочинку
Регулювання ринку праці	Створення попиту на працю людей віком 15-24 років серед роботодавців
	Формування гідної пропозиції (підготовка фахівців відповідно до потреб ринку)
	Покращення стану безпеки на підприємствах
Розвиток сільських територій	Збереження традиційного села
	Стимулювання залишення молоді в селі
	Розвиток периферії навколо міст регіону
Екологічний розвиток	
Підвищення ефективності використання природних ресурсів	Застосування пілотних енергоефективних рішень
	Оптимізація механізму поводження з твердими побутовими відходами
	Уникнення забруднення водоймищ і річок шляхом скидання забрудненої води
Покращення екологічної ситуації в регіоні	Оцінка радіаційної ситуації в регіоні
	Постійний моніторинг рівня забруднення
	Застосування адміністративного та економічного впливу до порушників;
	Боротьба з хабарництвом та корупцією серед інспекторів

На наш погляд, за рахунок ефективного функціонування регіону на основі використання природних, матеріально-технічних і людських ресурсів як регіональних конкурентних переваг можна досягнути поставлених завдань соціально-економічного розвитку регіону зокрема та України в цілому.

Висновки.

Підсумовуючи, треба наголосити, що стратегічний потенціал характеризує можливості регіонального розвитку при найбільш ефективному (раціональному) використанні природних, матеріально-технічних та людських ресурсів, які виступають нині конкурентними перевагами регіону. Відповідно формування і збереження стратегічного потенціалу регіону є пріоритетним завданням регіонального менеджменту, так як відображає як стратегію державної соціально-економічної політики, так і механізми удосконалення місцевого самоврядування.

Подальші наукові дослідження можуть бути направлені на пошук ринкових механізмів, заснованих на підвищенні економічної самостійності регіональних систем для забезпечення європейського рівня та якості життя українців, а також досягнення конкурентоспроможності на світових ринках.

Література

1. Борейко В. Концептуальне бачення перспектив соціально-економічного розвитку України в найближчі десятиліття / В. Борейко. – Вісник львівського державного інституту новітніх технологій та управління ім. В. Чорновола. Серія «Економічні науки» / за ред. проф. М.В. Римара. – Львів. – 2011. – Вип. 6 – 256 с. – С. 7-17.
2. Коротич О.Б. Державне управління регіональним розвитком України: моногр. – Х.: Вид-во ХарPI НАДУ «Магістр». – 2006. – 220 с.
3. Маркетинговий потенціал регіону: проблеми та шляхи їх подолання: монографія / [Міклова В.П., Кубіній Н.Ю., Шандор Ф.Ф., Щелкунова О.В., Коваль О.Д.]. – Ужгород: Ліра, 2009. – 208с.
4. Мірошніченко П.І. Активізація використання інвестиційного потенціалу регіону. – Рукопис. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.05. – розвиток продуктивних сил і регіональна економіка. – Інститут економіко-правових досліджень НАН України, Донецьк, 2007.
5. Оксенюк К. Економічний зміст стратегічного потенціалу регіону / К.І. Оксенюк. - Економічні науки. Серія «Регіональна економіка»[36. наук. праць]. Луцький національний технічний університет. Випуск 5 (17). – Ч. 3. – Луцьк, 2008. – 325 с.
6. Снісаренко О. Оптимізація структури видатків бюджетів регіону як інструмент підвищення податкового потенціалу / О.Б. Снісаренко, Ю.Ю. Гусева. – Фінанси України. - №3. – С. 92-99.
7. Шумська С.С. Фінансовий потенціал України: методологія визначення та оцінки // Фінанси України. – 2007. - № 5. – С.55-64.

<http://oblrada.rv.ua>

Стаття надійшла до редакції 25.09.2011 р.

ТОВ "ДКС Центр"